विजय मल्लका कथामा प्रतीक विधान

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर दोस्रो वर्षको
दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
गङ्गाराम भुसाल
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौँ
२०६३

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको एम्.ए. दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनार्थ ग॰राम भुसालले **विजय मल्लका कथामा प्रतीक विधान** शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । म उहाँको शोधकार्यप्रति सन्तुष्ट छु र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मितिः २०६३/१०/१५

(प्रा.डा. दयाराम श्रेष्ठ)
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर, काठमाडौँको समूह २०५९-६१ का छात्र गङ्गाराम भुसालले स्नातकोत्तर तह नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको **विजय मल्लका कथामा प्रतीक विधान** शीर्षकको शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधमूल्याङ्कन-समिति

	क्र.सं.	हस्ताक्षर
१.	प्रा. घनश्याम उपाध्याय (विभागीय प्रमुख)	... ...
२.	प्रा.डा. दयाराम श्रेष्ठ (शोधनिर्देशक)	... ...
३.	प्रा.डा. केदारप्रसाद शर्मा (बाृयपरीक्षक)	... ...

मितिः २०६३/१०

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय बर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनार्थ अदारणीय गुरू प्रा.डा. दयाराम श्रेष्ठज्यूका निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । समुचित सुझाव र कुशल मार्गनिर्देशनसमेत दिई यस शोधकार्यको लेखनमा अभिप्रेरित गर्नुहुने शोधनिर्देशक श्रद्धेय गुरू प्रा.डा. दयाराम श्रेष्ठज्यूप्रति म हार्दिक आभार एवम् कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

शोधप्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी शोधकार्य गर्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने तत्कालीन विभागीय प्रमुख प्रा.डा. दयाराम श्रेष्ठ तथा वर्तमान कार्यबाहक विभागीय प्रमुख प्रा. घनश्याम कँडेलप्रति कृतज्ञ छु । त्यस्तै नेपाली साहित्य तथा भाषाका विभिन्न सन्दर्भमा शोधकार्य गर्ने अवसर दिँदै आएकोमा नेपाली केन्द्रीय विभाग तथा शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा सामग्री सङ्कलनका लागि पुस्तक र पत्रपत्रिकाहरू उपलब्ध गराइदिने त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालयलाई सम्झिरहन चाहान्छु । प्रस्तुत शोधपत्र तयारपार्दाकै समयमा आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराएर सहयोग गर्नुहुने चैतन्य प्रधानप्रति पनि म कृतज्ञ छु । यसैक्रममा प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्नका लागि आवश्यक कुराहरूप्रति ध्यान राख्दै अभिप्रेरित गर्नुहुने श्रद्धेय बुबा हरिलाल भुसाल र आमा टीकादेवी भुसालप्रति चीरऋणी छु । साथै शोधकार्यका निम्ति विशेष सहयोग गर्ने अन्य मित्रहरू किरण राई, रमेश पौडेल, राजेन्द्रकुमार लिम्बू तथा भेल्का भुसाललाई विशेष धन्यवाद दिन चाहान्छु । यसैगरी प्रस्तुत शोधपत्र तयारपार्ने क्रममा छिटोछरितो रूपमा टङ्कन गरी सहयोग प्रदान गर्ने राम राईलाई हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्र उचित मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुरसमक्ष पेश गर्दछु ।

मिति : २०६३
शैक्षिक सत्र २०५९/६१

विषयसूची

क्र.सं.	पहिलो परिच्छेद	पृष्ठ
	शोध परिचय	ज्ञ(छ
१.१	शोधशीर्षक	ज्ञ
१.२	शोधपत्रको प्रयोजन	ज्ञ
१.३	विषयपरिचय	ज्ञ
१.४	समस्याकथन	घ
१.५	शोधकार्यका उद्देश्यहरू	घ
१.६	पूर्वकार्यको समीक्षा	ढ्ढ
१.७	शोधकार्यको औचित्य	छ
१.८	शोधकार्यको सीमाङ्कन	ट
१.९	शोधविधि	ट
१.१०	शोधपत्रको रूपरेखा	ट
	दोस्रो परिच्छेद	
	प्रतीकको सैद्धान्तिक विवेचना	ठ(द्दड
२.१	अर्थ	ठ
२.२	प्रतीकको परिभाषा	ज्ञज्ञ
२.३	पृष्ठभूमि र परम्परा	ज्ञघ
२.४	प्रतीकका प्रकारहरू	ज्ञछ
२.४.१	परम्परित प्रतीक	ज्ञछ
२.४.२	वैयक्तिक प्रतीक	द्दठ
	परिच्छेद -तीन	
	विजय मल्लको जीवनी	द्दढ(द्धट
३.१	जन्म	द्दढ
३.२	पारिवारिक पृष्ठभूमि	द्दढ
३.३	बाल्यकाल	घण
३.४	शिक्षा	घज्ञ
३.५	स्वाभाव र रुचि	घज्ञ
३.६	विवाह र सन्तान	घघ
३.७	आर्थिक अवस्था	घघ
३.८	सेवा, पेसा र संलग्नता	घघ
३.९	भ्रमण	घछ
३.१०	साहित्यमा प्रवेश	घछ

३.१०.१ प्रेरणा र प्रभाव घछ
३.१०.२ लेखनारम्भ ्दठ
३.१०.३ साहित्यिक पाटाहरू घड
३.१०.३.१ कविका रूपमा विजय मल्ल घड
३.१०.३.२ कथाकारका रूपमा विजय मल्ल घढ
३.१०.३.३ नाटककारका रूपमा विजय मल्ल घढ
३.१०.३.४ उपन्यासकारका रूपमा विजय मल्ल द्धण
३.१०.३.५ निबन्धकारका रूपमा विजय मल्ल द्धण
३.१०.३.६ पत्रकारका रूपमा विजय मल्ल द्धज्ञ
३.१०.३.७ समीक्षात्मक-समालोचकका रूपमा विजय मल्ल द्धज्ञ
३.१०.३.८ कलाकारका रूपमा विजय मल्ल द्धज्ञ
३.१०.३.९ प्रशासकका रूपमा विजय मल्ल द्धद्द
३.१०.३.१० प्राज्ञ व्यक्तित्वका रूपमा विजय मल्ल द्धद्ध
२३१ सम्मान तथा पुरस्कार द्धछ
३.१२ मृत्यु द्धछ
३.१३ निष्कर्ष द्धट

चौथो परिच्छेद

आधुनिक नेपाली कथाको विकासक्रममा विजय मल्लको स्थान र उनको कथायात्रा द्धठ(छद्द

४.१ आधुनिक नेपाली कथाको विकासक्रममा विजय मल्लको स्थान द्धठ
४.२ विजय मल्लको कथायात्रा र चरणविभाजन द्धढ
४.२.१ पहिलो चरण (वि.सं. १९९७-२०१३) छण
४.२.२ दोस्रो चरण (वि.सं. २०१४-२०२१) छज्ञ
४.२.३ तेस्रो चरण (वि.सं. २०२२-२०५६) छज्ञ

पाँचौं परिच्छेद

विजय मल्लका कथाहरूमा पाइने प्रतीकहरूको विश्लेषण छघ(ठठ

४.१ ‘संयोग’ कथाको परिचय छघ

४.२ ‘अदृश्य कामना’ कथाको परिचय छट

४.३ ‘गह्रुँगो अस्तित्व’ कथाको परिचय छड

४.४ ‘एक बाटो अनेक मोड’ कथाको परिचय टण

४.५ ‘अन्तिम भोज’ कथाको परिचय टइ

४.६ ‘नखुलेको आकाश’ कथाको परिचय टघ

४.७ ‘इन्जिनियरको टाउको’ कथाको परिचय टछ

४.८ ‘परेवा र कैदी’ कथाको परिचय टठ

४.९ ‘मात्तिएकी गाई’ कथाको परिचय टढ

४.१० ‘नयाँ दुलही’ कथाको परिचय ठण

४.११ ‘अप्रत्यासित’ कथाको परिचय ठघ

४.१२ ‘कालो चश्मा’ कथाको परिचय ठछ

छैठौं परिच्छेद

उपसंहार ठड(डज्ञ

सन्दर्भग्रन्थ सूची

सङ्क्षेपीकरण

सङ्क्षिप्त रूप		पूर्ण रूप
अप्र.	-	अप्रकाशित
ई.सं.	-	ईश्वी सम्वत्
एम्.ए.	-	मास्टर्स् अफ् आर्ट्स
काठ.	-	काठमाडौँ
गो.द.बा.	-	गोरखा दक्षिण बाहु
चौ.सं.	-	चौथो संस्करण
डा.	-	डाक्टर
त्रि.वि.वि.	-	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
ते.सं.	-	तेस्रो संस्करण
दो.सं.	-	दोस्रो संस्करण
ने.रा.प्र.प.	-	नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान
ने.भा.प्र.स.	-	नेपाली भाषा प्रकाशिनी समिति
पाँ.सं.	-	पाँचौँ संस्करण
पृ.	-	पृष्ठ
प्रा.	-	प्राध्यापक
प्रा.डा.	-	प्राध्यापक डाक्टर
वि.सं	-	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	-	सम्पादक
संयो.	-	संयोजनक
सु.	-	सुब्बा
सा.प्र.	-	साझा प्रकाशन